

Ahmet Remzi Akyürek

Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu

Son Mevlevi Őeyhlerinden (Kayseri, 1872 – Kayseri, 6 Kasım 1944). İlim, irfan ve fazilet sahibi bir mutasavvıf ve Şairdir. Kayseri Mevlevihanesi'nde doğdu. Soyca Mevlevi bir ailenin çocuğu olarak dđnyaya gelen Ahmet Remzi'nin ceddı Seyyid Sđleyman Tđrđbđ (*bk.*)'dir. Kayserili olan Sđleyman Tđrđbđ Mevlđnđ dergđhi postniŐini Mehmed Said Hemdem elebi'nin mđrŐididir. Sđleyman Tđrđbđ'nin Mevlđnđ soyundan geldiği bilinmekle beraber bunu ispat edecek elde herhangi bir belge yoktur. *Remzi-nđme* adlı eserin yazarı Hđseyin Vassaf Bey bu hususu Ahmet Remzi Dede'ye sormuŐ ve ondan ceddı hakkında “Őyle bir Őeref-i manevileri varsa yazılmamakla zayı olmaz” cevabını almıŐtır. Konya'dan Kayseri'ye gŐen Sđleyman Tđrđbđ 1835'de Kayseri'de őlmiŐtđr. Mezarı Mevlđnđ'nin hocası Seyyid Burhaneddin Hazretlerinin Tđrbesi'ndedir. Ahmet Remzi Dede, Tđrđbđ'nin mezar taŐındaki manzum kitabeyi dokuzar mısralı kitalardan oluŐan bir musammat (beyitleri kafiyeli dđrt kısımdan ibaret manzume) hđline getirmiştir. Seyyid Sđleyman Tđrđbđ'nin oğlu Seyyid Ahmed Remzi el-Mevlevi'dir. Bu zat da Kayseri Mevlevihanesi'nde Şeyhlik

▲ Ahmet Remzi Akyürek kütüphanecilik yaptığı yıllarda (H. Mazıoğlu Arşivi)

yapmıştır. 1865'te ölmüş, Seyyid Burhaneddin Hazretlerinin Türbesi'nde babasının yanına gömülmüştür. Seyyid Ahmed el-Mevlevî'nin oğlu Seyyid Süleyman Ataullah Efendi, Ahmet Remzi Akyürek'in babasıdır. Süleyman Ataullah 1872'de Kayseri Mevlevihanesi'nde 50 yıl şeyhlik yapmış, bir ara Kayseri

Efendi'ye intisap edip el aldı. Daha önce babası tarafından sikke giydirildiği hâlde Celâleddin Efendi tarafından yeniden sikke giydirildi. Bu sırada Veled Çelebi (İzbudak) yardımıyla Ahmet Remzi Efendi'nin Fuzulî'nin bir gazeline yazdığı tahmisi bastırıldı.

Onda engin bir Türkçe sevgisi vardı. Divan edebiyatı tarzındaki şiirlerinde Arapça ve Farsça sözcükler ve tamlamalar bulunmakla beraber dili sağlam, ifadesi Türkçedir. Türkçeyi bütün zenginliği ve anlam incelikleriyle kullanmıştır.

Müftülüğü görevinde de bulunmuştur. (Ahmet Remzi Dede, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu No: 2711'deki mecmuadaki şiirlerinin sonunda aile seçercesini yazmıştır).

Akyürek, sıbyan mektebini ve rüştiyeyi bitirdi, aynı zamanda babası Ataullah Efendi'den ve eniştesi Göncüzade Nuh Efendi'den özel dersler gördü. Ulemeden Müridzade Ali Efendi'den icazetname aldı. Babası Ataullah Efendi şair olmamakla birlikte şiir sever ve anlamlarını da bilirdi. Oğluyla yakından ilgilenen Ataullah Efendi okuduğu manzumelerle oğlunu eğlendirmeye çalıştığı için küçük yaşlardan itibaren şiir zevkini tattı. Babasının okuduğu şiirlerden etkilenerek kendisinde de şiir söyleme hevesi uyanmaya başladı. Küçük yaştan itibaren yazdığı şiirlerini, babasının dostlarından Hisarcıklı Salim Efendi ve Sami Efendi düzelterek onun şiir ve

edebiyat zevkini geliştirdiler. İlk olarak Konyalı Şem'i'nin divanını okuyarak şiir deneyimini artırdı. Şair Sami Efendi, Ahmet Remzi Efendi'ye İran edebiyatının ünlü mutasavvıf şairi Câmî'nin eserlerini okutarak Farsçasını geliştirdi.

İbnül Emin Mahmud Kemal İnal'ın naklettiğine göre Ahmet Remzi Efendi rüştiyede şahadetnamesini aldığı sırada idare meclisi üyelerinden Rifat Bey "Mevlevîdir sevdiğim her dem külâh eyler bana", mısramı okuyunca Ahmet Remzi Efendi derhâl "Sen külâh etme beyim kimse külâh etmez sana" deyivermiş. Fıkrayı nakleden İbnül Emin bu hazır cevabına bin aferin demekten kendisini alamamıştır.

Ahmet Remzi Efendi, 1892'de İstanbul'a giderek Dîvân-ı Muhasebât'a mülazım olarak devam etti. Bu arada Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Celâleddin

Ahmet Remzi Efendi İstanbul'da bir yıl kadar kaldıktan sonra Kayseri'ye döndü. Ahmet Remzi Efendi, ilim irfan sahibi, Mevlevî ve şair bir zat olan Kayseri Mutasarrıfı Nazım Paşa'nın yardımıyla Kayseri İdadisinde ahlak ve ulum-ı diniyye (din dersi) hocalığına tayin olundu. Bir yandan da medreselerde okuyan ve kendini yetiştirmek isteyen talebelere

Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sini, Şirazlı Sa'dî'nin *Gülîstan* ve *Bostan* adlı eserlerini ve Farsça tanınmış bazı eserleri okuttu. Böylece birçok gencin yetişmesine yardımcı oldu.

Ahmet Remzi Efendi Meşrutiyet'in ilanından sonra izinli olarak gittiği Konya'da Vahid Çelebi'nin isteği üzerine Kayseri'deki görevinden istifa ederek Konya'ya geldi. Dergâhın camisinde her sabah Çelebizadelere *Mesnevî-i Şerif* okuttu. Hatta Vahid Çelebi, Çelebizadelere "Bir şeyhzade sizlere *Mesnevî* okutuyor" diye Ahmet Remzi Efendi'yi onlara örnek göstermiştir.

Konya'da bir yıl kadar kaldıktan sonra Kütahya Mevlevihanesi'ne şeyh vekili olarak gönderildi. Kütahya'da gençlere dersler verdi. Ramazan ayında her gün ikindi namazından sonra *Mesnevî* okuttu. Kütahya'da dokuz ay kaldıktan sonra

Kastamonu Mevlevihanesi şeyhliğine tayin olundu (1909). Harap bir hâlde bulunduğu Mevlevihane'yi tamir ettirdi, hücreleri temizletti ve bahçesini düzenletti. Şair ve Edip Süleyman Nazif o sırada Kastamonu Valisi'dir. Ahmet Remzi Dede ile ilk görüştüğünde "Meşihatınız pedermande midir?" (Babadan kalma mıdır?) diye sorar. O da "Hayır Hudâ-daddır. (Hayır, Tanrı vergisidir); lehülhamd berhayattır ve Kayseri Mevlevihanesi şehidir." diye cevap verir. Mevlevilik tarihinde baba ile oğlunun aynı zamanda iki ayrı tekkede şeyhlik yapmasına pek rastlanmamıştır.

Ahmet Remzi Dede, Kastamonu Mevlevihanesi'nde şeyhlik yaparken Konya dergâhı makamı Halep Mevlevihanesi'nin durumunu incelemesi ve o çevredeki tekkeleri de gözden geçirmesi için görevlendirdi. Bunun üzerine Halep'e gitti. Ayrıca Antep, Urfa, Şam, Kudüs şehirlerini dolaştı, oraların ileri gelenleri ve âlimleriyle de tanıştı. 1913 tarihinde Halep Mevlevihanesi şeyhliğine atandı. Bu Mevlevihane'nin işlerini yoluna koydu ve o havalide zayıflamış olan Mevleviliği canlandırdı. Halep Mevlevihanesi'nde yapılan ayinlere halk büyük ilgi gösterdi. Bunların arasında Museviler ve Ermeniler de vardı. I. Dünya Savaşı başlayınca Mücâhidin-i Mevleviyye adlı gönüllüler taburunun başında bulundu ve Filistin Cephesine, Şam'a ve Medine'ye gitti. Hz. Peygamber'in türbesi Ravza-ı Mutahhara'yı ziyaret etme mutluluğuna da erişti. Kendisine Gönüllü Mevlevi Taburu'ndaki üstün gayreti dolayısıyla Harp Madalyası, Berat ve Nişanı verildi.

1924 tarihinde İstanbul'da Üsküdar Mevlevihanesi şeyhliğine atandı. O sıralarda Mevlevihane oturulamayacak kadar harap durumdaydı. Daha önce gittiği yerlerde yaptığı gibi buranın da her tarafını onartmıştı. Dostları yeni durum için sevinçlerini şiirlerle belirttiler. Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Abdülbaki Dede'nin tarih manzumesi Remzi Dede'nin odasına asıldı. Buradaki Şeyhliği süresince semahanede 15 günde bir ayın düzenledi, belli günlerde camilerde *Mesnevî-i Şerif* okuttu. İstanbul Meclis-i Meşâyih üyeliği, Medresetülirşad'da tasavvuf müderrisliği, Üsküdar Müftülüğü idaresinde tekkelere ait işlere bakan mecliste üyelik görevlerinde bulunmuştur.

2 Eylül 1925 tarihinde tekke ve zaviyelerin kapatılması üzerine Üsküdar Selimağa Kütüphanesi baş memurluğuna (müdürlüğüne) tayin olundu. Mevlevihane hayat boyu olmak şartıyla kendisine verildi. Remzi Dede, Kütüphane'de yoğun bir çalışmaya girdi. Kitapların tasnif ve tanzimiyle uğraştı. Elyazması eserlere ait fişler hazırlatarak bunlarda eserin yazarı ve konusuna ait önemli bilgiler verdi. İlgisini çeken Arapça birkaç eseri de Türkçeye tercüme etti. Mevlânâ yolunda kazandığı engin insan sevgisi, derin bilgisi ve öğretme aşkıyla kendisine başvuranların

müşküllerini halletti. Kütüphane'ye gelen araştırmacılarla ilgilenerek yetişmelerine yardımcı oldu.

1 Şubat 1937'de Selimağa Kütüphanesindeki görevinden istifa etti. Bu sırada kendisi gibi eşi de yaşlı olup birbirlerine bakamayacak durumdadılar. Bundan sonra yalnız kalamayacaklarını anlayarak Ankara'da oturan kızlarının yanına gittiler. Ankara'da üç kızı ve torunlarıyla birlikte rahat ve mutlu yaşadılar. Bu arada şiir yazmayı da bırakmamıştır. Şiir

kalmak zorunda olduğunu öğrenince "Bütün gün evde kalmaktan usanırsınız. Ankara'da Eski Eserler Kütüphanesinde elyazması pek çok eser vardır. Orada sizin uzman olarak bulunmanız çok yararlı olur" diye teklifte bulunarak kabul etmesini rica eder. Kitaplarla haşır neşir olmaktan ve ilim taliplerine yardım etmekten büyük mutluluk duyan Remzi Dede yaşının ilerlemiş olmasına rağmen teklifi kabul eder. Eski Eserler Kütüphanesi o zaman, Atatürk Bulvarı'ndan Ulus'a giderken

sağda Kediseven Sokağı'ndaydı. Kütüphaneler Genel Müdürü Aziz Bey, Kütüphane Müdürü Hamdi Bey ve bütün personel Dede'nin etrafını bir sevgi ve saygı hâlesi olarak çevirmekteydiler. Okuyucular ise çölde gür bir kaynak bulmuşlardı.

Ahmet Remzi Dede, Türkçeyi en iyi bilenlerdendir. Onda engin bir Türkçe sevgisi vardı. Divan edebiyatı tarzındaki şiirlerinde Arapça ve Farsça sözcükler ve tamamlamalar bulunmakla beraber dili sağlam, ifadesi Türkçedir. Türkçeyi bütün zenginliği ve anlam incelikleriyle kullanmıştır. Atasözleri, deyimler, konuşma kalıpları, hatta bazen mahallî sözcükler ve söyleyişler bile gözünden kaçmamıştır. Ahmet Remzi Dede'deki Türk dili sevgisi onda güçlü bir Türklük ve milliyetçilik duygusu meydana getirmiştir. Mevlânâ gibi Ahmet Remzi Dede de Türklüğüyle öğünmüştür. Atatürk'ten daima "Türk Büyüğü"

▲ Ahmet Remzi Akyürek bazı dostları ile. Oturanlar: (sağdan) Suud Ebussuudoğlu, Tahir Olgun, Ahmet Remzi Akyürek, Zahid Hasırcıoğlu, Abdülbaki Baykara. Ayaktakiler: Hulusi Karadeniz, Baha Kahyaoğlu (İ. Kara Arşivi)

onun için su ve ekmek gibi azizdir ve gereklidir. Her günü şiirle dolu geçmiştir. Kızları, torunları ve yeğenleri hakkında yazdığı şiirlerle neşeli günler ve saatler geçirdi.

Ankara'da daha çok ortanca kızının yanında kaldı. Lütfiye Cingilhoğlu adındaki bu kızı Kızılay'da Atatürk Bulvarı'na paralel olan Selanik Caddesi'nde oturuyordu. Remzi Dede kendisini biraz güçlü hissettiği bir gün yürüyüş yapmış olmak için Bulvar'a çıkar. Remzi Dede'nin tam karşısında duran özel bir makam arabasından Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel inerek Dede'nin yanına gelir ve saygıyla baş kesip hatırlarını ve niçin Ankara'ya geldiğini sorar. Ankara'da artık kızlarında

diye söz etmiştir. Atatürk'ün kılıcı karşısında Yunanlıların İzmir'i terk etmeleri üzerine şu en güzel beyti söylemiştir:

*Çıktı bir san'atlı tarih Lûtf-ı Hak oldu delil
Kaçtı "tig-i Mustafa"dan işte yunan-ı sefil*

Ahmet Remzi Akyürek'i Kayserili hemşerileri Osmanlı Mebuslar Meclisine üye seçmişler, ayrıca Atatürk kendisine milletvekilliği önermişse de Remzi Dede yetişme tarzının bu görev için elverişli olmadığını belirterek özür dileyip kabul etmemiştir.

Ahmet Remzi Dede gayet zeki, bilgisi derin büyük bir âlim, son derece alçakgönüllü, gösterişten hoşlanmayan gerçek bir mümin ve tam bir dervîştir. İlme ve terbiyeye önem veren, doğru sözlü, nur yüzlü büyük bir insan ve güçlü bir şairdir. İlim okuyarak öğrenilir. İrfan da nefis terbiyesiyle kazanılır. Şairlik ise fitrîdir yani Allah vergisi olup yaratılıştadır. Âlim, arif ve şair olan Remzi Dede, divan edebiyatı şiirinin ve millî halk edebiyatımızın zevkine sahiptir. Şiirlerini hem aruz hem de hece vezniyle yazmıştır. Divan edebiyatı şiirlerini “elsine-i selâse” Arapça, Farsça sözcüklerle ve tamlamalarla yazmıştır. Farsça olarak yazdığı Divançe’si henüz basılmamıştır. Aruz vezniyle ve ebced harflerinin sayısı ile tarih düşürmekte çok ustadır. Tanıdığı kişiler, özellikle Kayseri’nin köklü aileleriyle

Ahmet Remzi Dede eski kültürümüzün son büyüklerindedir. Bilgisi, insanlığı, son derece alçakgönüllü oluşu ve yardım severliğiyle eskilerin “insan-ı kâmil”, yani olgun, mükemmel insan dedikleri bir zattı. Geniş bilgisiyle canlı bir kütüphaneydi. Kendisine başvuranların güçlüğünü hallederdi. Özellikle de gençlerin yetişmesine yardımcı olan örnek bir insandı.

âlimlerinin ölümlerine tarih düşürmüştür. Bu arada kayınpederi Feyzizade Feyzullah Efendi’nin 1225/1810’da ölümüne tarihi vardır. Kendi kızlarına, torunlarına ve yeğenlerine, ayrıca tanıdığı dostlarının çocuklarına doğum tarihleri düşürmüştür. Kültür adamlarımız ve edebiyatçılarımız için tarihleri vardır. Hasan Âli Yücel’in Milli Eğitim Bakanı oluşunu manzum tarihle tespit etmiş, Mehmet Âkif Ersoy’un, Abdükhâk Hâmid’in ve daha birçok şahsın ölümlerine tarih düşürmüştür.

Remzi Dede’nin gönlü her türlü yeniliğe açıktır. Teknik ilerlemelerden yararlanarak yapılan faydalardan memnun olup onlar için tarihler yazmıştır. Böylece Remzi Dede yaşadığı devri bütün yönleriyle şiirlerine aksettirmiştir.

Ahmet Remzi Dede’nin yaşı epeyce ilerlemiş olduğundan son nefesini ata, baba diyarında vermek arzusuyla Kayseri’ye gitti ve orada 6 Kasım 1944’te hayata gözlerini yumdu. Dede-lerin, babası Şeyh Ataullah Efendi ve kardeşi Şeyh Hüsameddin Efendi’nin gömülmüş oldukları, Mevlânâ’nın hocası Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Sırdân Hazretlerinin Türbesi’ne defnedildi. Cenazede halk çok kalabalık olup tabut parmaklar

üzerinde taşındı. Şairlerden Nuri Gencosman, Tâhirü’l-Mevlevî (Olgun), avukat Bitlisli Hulûsi, Arif Nihat Asya, Şevket Kutkan Ahmet Remzi Dede’nin vefatına manzum tarihler düşürdüler. Onun ilminden ve edebî birikiminden istifade edenler arasında Süheyl Ünver, Feridün Nafiz Uzluk, Saadettin Nüzhet Ergun, Nihat Çetin, Ziver Tezeren, Hakkı Süha Gezgin, Arif Nihat Asya ve M. Kadir Keçeoğlu (Yaman Dede) vardır. (bk.) Özellikle Feridün Nafiz Uzluk yedi yıl Dede ile birlikte kalmış ve kitaplarını yazarken Dede’den yararlanmıştı.

Ahmet Remzi Dede eski kültürümüzün son büyüklerinden- dir. Bilgisi, insanlığı, son derece alçakgönüllü oluşu ve yardım severliğiyle eskilerin “insan-ı kâmil”, yani olgun, mükemmel insan dedikleri bir zattı. Geniş bilgisiyle canlı bir kütüphaneydi. Kendisine başvuranların güçlüğünü hallederdi. Özellikle de gençlerin yetişmesine yardımcı olan örnek bir insandı. Ahmet Remzi Dede’nin yazdığı eserlerinin hepsi bastırılmamıştır. Basılmış olanlar çok faydalı kitaplardır. Basılmış eserlerinden biri olan *Miftâhü’l-Müellifin Fihristi* adlı eseri onun çok büyük bir sabırla çalışan bir ilim adamı olduğunu göstermektedir. Bu eseri sayesinde Bursalı Mehmed Tâhir Bey’in üç cilt olan *Osmanlı Müellifleri*’nden yararlanma imkânını sağlamıştır.

Ahmet Remzi Dede’nin basılmış ve basılmamış olan eserleri Hasibe Mazioğlu’nun *Ahmet Remzi Akyürek ve Şiirleri* (Ankara 1987) adlı kitabında bulunmaktadır. ■

Eserleri: Basılı olanlar: *Manzum Kavâid-i Fârisî* (1898); *Tuhfetü’s-Sâ’imîn* (1898); *Âyine-i Seyyid-i Sırdân* (1898); *Mir’ât-ı Zeyne’l-Âbidin* (1899); *Münâcât-ı Hazret-i Mevlânâ* (1917); *Bir Günlük Karaman Seyahatnamesi* (1908); *Bergüzar* (1915); *Tarihçe-i Aktâb* (1912); *Gülzâr-ı Aşk* (1918); *Reh-nümâ-yı Ma’rifet* (1928); *Tuhfe-i Remzî* (1925); *Fihrist-i Hûb; Üslûb-i Mergûb; Miftâhü’l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi* (1927); *Zâviye-i Fukarâ* (1948); *En-Nüşatü’ş-Şâfiyye fi-Tercemeti’s-Sohbeti’s Şâfiyye* (1948); *Mahbûbü’l-Ehibbe* (1982). Basılmamış eserleri: *Kayseri Şairleri; Lübb-i Fazîlet; Tabsratü’l-Mübtedî ve Tezkiretü’l-Müntehâ Tercümesi; Divan; Farsça Divançe.*

Kaynakça

- Hasibe Mazioğlu, *Ahmet Remzi Akyürek ve Şiirleri*, s. 78-79; İbnül Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, III. 1429; Hüseyin Vassaf, *Remzî-nâme*, s. 9.